

Yüksek Hızlı Tren Tünel İnşaatı Projesi Çalışanlarının Covid-19 Salgınına Yönelik Algı ve Tutumlarının İncelenmesi

Investigation Of Perceptions And Attitudes Towards Covid-19 Outbreak For Those Work High Speed Train Tunnel Construction Project

Ali AĞAR¹, İsmail TUĞRUL², Gamze ATALI³

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Covid-19 salgını sırasında yüksek hızlı tren tüneli inşaatı çalışanlarının hayatlarında olan değişiklikleri anlamak, Covid-19'a karşı oluşturdukları algı ve tutumlarını değerlendirmektir. Kesitsel çalışmada, Kişisel Bilgi Formu ve Covid-19 Salgınına Yönelik Algı ve Tutumları Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini, Yüksek Hızlı Tren Tüneli İnşaatında çalışan 230 çalışan oluşturmaktadır. Veri toplama aracı, çalışmaya katılmak isteyen tüm çalışanlara dağıtılmış ve 162 çalışandan veri elde edilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, T Test ve Anova analizi kullanılmıştır. Çalışanların tamamı erkek olup, %38'i 36-45 yaş aralığındadır. %74'ünün mesleki yeterlilik belgesi vardır, %80'i hiç Covid-19'a yakalanmamıştır ve çalışanların %93'ü Covid-19 aşısı olmuşlardır ayrıca %86'sı biontech aşısını oldukları tespit edilmiştir. Kronik hastalık ve mesleki yeterlilik belgesi varlığının Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p > 0,05$). Pandemi sürecinde koronavirus tedavisi alma ve çalışanların yaş aralığının Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p > 0,05$). Araştırma sonucunda çalışanların Covid-19'a karşı oluşturdukları algı ve tutumlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çalışanların Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutumlarının farkındalığının yükseltilmesine yönelik olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü tarafından eğitimlerin artırılması ve bu doğrultuda projeler yürütülmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Çalışan, İş Sağlığı ve Güvenliği, Pandemi

ABSTRACT

The aim of this study is to understand the changes in the lives of high-speed train tunnel construction workers during the Covid-19 epidemic and to evaluate their perceptions and attitudes towards Covid-19. In the cross-sectional study, the Personal Information Form and the Perceptions and Attitudes Evaluation Scale towards the Covid-19 Outbreak were used. The universe of the study consists of 230 employees working in the High Speed Train Tunnel Construction. The data collection tool was distributed to all employees who wanted to participate in the study, and data were obtained from 162 employees. Descriptive statistics, T-Test and Anova analysis were used in the analysis of the data. All of the employees are male and 38% of them are between the ages of 36-45. 74% of them have a professional qualification certificate, 80% of them have never been caught with Covid-19, and 93% of the employees have had the Covid-19 vaccine, and 86% of them have been found to have the biontech vaccine. No significant difference was observed between the average score of perception and attitude towards the Covid-19 epidemic of the presence of chronic disease and professional qualification certificate ($p > 0.05$). No significant difference was observed between receiving coronavirus treatment during the pandemic process and the average of perception and attitude scores of the age range of employees towards the Covid-19 epidemic ($p > 0.05$). As a result of the research, it was determined that the perceptions and attitudes of the employees against Covid-19 were moderate. In order to raise awareness of employees' perceptions and attitudes towards the Covid-19 epidemic, it is recommended that trainings be increased and projects carried out in this direction by the Ministry of Labor and Social Security, General Directorate of Occupational Health and Safety.

Keywords: Covid-19, Occupational Health and Safety, Pandemic, Worker

Etik Kurul Karar No: 2021/E-184579-050.99-17917

¹Öğr.Gör, Ali AĞAR, İş Sağlığı ve Güvenliği, Artvin Çoruh Üniversitesi, Şavşat Meslek Yüksek Okulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, aliagar828@gmail.com, ORCID:0000-0003-2771-9587

²Bilim Uzmanı, İsmail TUĞRUL, İş Sağlığı ve Güvenliği, Avrasya Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü, Doktora Program, itugrul6216@gmail.com, ORCID:000-0003-3129-9538

³Öğr. Gör, Gamze ATALI, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, gamze.atali@erdogan.edu.tr, ORCID:0003-0269-781X

İletişim / Corresponding Author: Ali AĞAR
e-posta/e-mail: aliagar828@gmail.com

Geliş Tarihi / Received: 27.09.2021
Kabul Tarihi/Accepted: 25.03.2022

GİRİŞ

Çok eski tarihlerinden itibaren insanlar çeşitli salgın hastalıklara maruz kalmışlar ve bu salgınlar sonucunda milyonlarca insan hayatını kaybetmiştir. Covid-19 da bu salgınlardan biri olmuştur ve ilk olarak Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkmıştır.¹ 2020 yılının ilk üç ayı içinde ortaya çıkan Covid-19 virüsü pandemi seviyesinde bir salgına neden olmuştur.²⁻³

Coronavirüsler RNA virüsleridir. RNA virüsleri; ilk olarak vahşi hayvanlarda görülen daha sonra insanlara sıçrayan virüslerdir. Bu virüslerin yüksek mutasyon özellikleri nedeniyle, salgına neden olma seviyeleri yüksek olan patojenler olarak ifade edilmektedir.⁴⁻⁵

Hastalık insandan insana; hapşırma ya da öksürme yoluyla bulaşabildiği gibi konuşma esnasında küçük damlacıklar şeklinde de bulaştığı bilinmektedir. Bulaşa neden olan bu damlacıklar ortamda asılı olarak kalmaz ve uzak yerlere hava yoluyla taşınmaları söz konusu değildir. Enfekte bireyin öksürme yoluyla ya da konuşurken çıkardığı damlacıkların solunması neticesinde kişiler hastalanırlar. Bu nedenledir ki kişiler arasında en az bir metre mesafe kuralı getirilmiştir. Kişilerin ne süreyle taşıyıcı olduklarına dair yapılan bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca asemptomatik bireylerin de virüsü taşıdıkları ve yaydığı gözlemlenmiştir.⁶

Covid-19 enfeksiyonu olan bir kişiden bulaşma riski, maruziyetin türüne ve süresine, olası bireysel faktörlere (örn. Solunum salgılarındaki virüs miktarı) ve önleyici tedbirlerin kullanım durumuna göre değişmektedir.⁷ Bu nedenle Covid-19 çok kısa zamanda sosyal, toplumsal ve ekonomik tesirleri olan bir salgın boyutuna dönüşmüştür.⁸ Bu nedenle ülkemizde belli başlı tedbirler alınmıştır. Bunlar eğitimin uzaktan olması, sokağa çıkmanın kısıtlanması, uzaktan çalışma vb. gibi birçok tedbirlerdir. Türkiye'de Covid-19'un ortaya çıktığı zamanlarda yapılan bir araştırmaya göre salgınla beraber çalışan bireylerin %72,4'nün çalışma hayatında değişiklikler oluştuğu sonucuna varılmıştır.⁹

Covid-19 pandemisi ile birçok çalışanın evden çalışmaya teşvik edilmesi pandemi sürecinde evden çalışma oranının artmasına neden olmuştur. Ancak her mesleğin veya her işin evden yapılması mümkün olmamaktadır.¹⁰ Temel düzey üretim odaklı işlerde çalışan bireylerin evden çalışma potansiyelleri çok düşüktür. İnşaat sektörü de bunlardan biridir.¹¹ İnşaat sektörü içerisinde farklı iş kollarını barındırmaktadır. Bunlar demiryolları, binalar, tüneller, enerji santralleri, köprüler, barajlar, otoyollar, havaalanı ve limanlar gibi alanlardır. Bunların inşa aşamalarında, ortak özelliklere sahip olmakla birlikte, farklı özellikleri (çevre koşulları, çalışma şartları ve kullanılan araçlar) nedeniyle de çeşitli iş kazası ve meslek hastalığına neden olabilecek faktörleri barındırmaktadır. Özellikle kalabalık ve kapalı çalışma koşulları, biyolojik etkenler ve onların yol açtığı hastalıkların kolay bulaşmasına neden olabilmektedir.¹² İş sağlığı ve güvenliği açısından en fazla riski bulunduran etkinlik sahalarından biri olan inşaatlar özellikle işçilerin yoğun ve kalabalık ortamlarda çalışmasından dolayı riskli ortamlar oluşturabilmektedir.¹³

Pandemilerin bir başka özelliği de bireylerin ve toplumların farklı seviyelerde etkilenmelerine ve bozulmalarına neden olmasıdır. Çünkü bulaşıcı hastalıkların neden olduğu panik ve stres, insanları olduğundan daha farklı davranışlar sergilemeye yönlendirmiştir. Toplum ve birey açısından pandemi dönemlerinde meydana gelen krizin ve de belirsizliğin, psikososyal ve duygusal etkileri ile nasıl başa çıkıldığı ve bunların nasıl yönetildiği önemli bir konudur. İnsanların salgın hastalık dönemlerinde sonuçlarını kestiremediği bir gidişatla karşı karşıya kalmaları korku ve panik duygusuyla korunma ve kaçınma davranışı sergilemelerine neden olabilmektedir. Riskler bu anı etkiledikleri gibi insanların geleceğe dair güven ve umut duygusunu da yıpratmaktadır.¹⁴ Böylelikle salgınlar sadece fiziksel sağlığı etkilememiş aynı zamanda enfekte olmamış bireylerinde etkilenmesine neden olmuştur.¹⁵ Bu durum salgının ortaya

çıktığı ve vaka sayılarının arttığı zamanlarda kendini daha da fazla hissettirmiştir.¹⁶

Böylelikle salgın, kurumlara karşı güven duygusunu ve değerleri sorgulatan toplumsal ve ekonomik düzeni derinden sarsan, korkunun ve belirsizliği baskın olduğu küresel bir travmaya neden olmuştur. Bu evrensel travma sonrası olması gereken psikolojik tepkilerin hepsi salgın döneminde aşama aşama gözlenmiştir. Yaşanan belirsizlikle birlikte hastalığa yakalanma kaygısı en üst düzeye ulaşmıştır ve bu kaygı kişilerde korku, mutsuzluk, çaresizlik gibi duygular da salgın halini almıştır.¹⁷⁻¹⁸

Covid-19 salgını esnasında insanların psikolojik dayanıklılıklarını ve bu anlamda uyumlarını konu alan ve ruh sağlığı konusunda farklı kitlelerde yapılan çeşitli araştırmalar gündeme gelmeye başlamıştır.¹⁹ Bu nedenle insanların Covid-19'a karşı algı ve tutumlarının kanıta dayalı yöntemlerle ortaya koymanın önemi vurgulanmıştır.⁹

Bu çalışma Covid-19 salgını sırasında yüksek hızlı tren tüneli inşaatı çalışanlarının hayatlarında olan değişiklikleri anlamak, Covid-19'a karşı oluşturdukları algı ve tutumları kanıta dayalı yöntemlerle ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Yüksek hızlı tren tüneli inşaatı projesi çalışanlarının Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutumlarının incelenmesini amaçlayan bu araştırmanın evrenini Türkiye'de Sakarya ili ve Arifiye ilçesinde bulunan yüksek hızlı tüneli inşaatı projesinde çalışan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan çalışanlar oluşturmaktadır. Sakarya İli ve Arifiye İlçesinde bulunan yüksek hızlı tüneli inşaatı projesinde toplamda 230 çalışan bulunmakta olup, bunlardan 162 çalışan gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında Kişisel Bilgi Formu ve Covid-19 Salgınına Yönelik Algı ve Tutumları Değerlendirme Ölçeği kullanılarak yüz yüze görüşme yoluyla gerçekleştirilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini değerlendirmek amacıyla oluşturulmuş olup kişinin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, çalışma süresi, kronik hastalık bilgisi, Covid-19 aşısı olup olmadığı ve daha önce Covid-19 tanısı aldığı ya da yakınının alıp almadığı gibi sorular bulunmaktadır.

Covid-19 Salgınına Yönelik Algı ve Tutumları Değerlendirme Ölçeği

Bu ölçek; Hastalık Algısı, Nedenler Algısı, Kontrol Algısı ve Kaçınma Davranışları olmak üzere 4 alt ölçeğe ayrılarak

değerlendirme yapmaktadır. Her biri bağımsız değerlendirilen ölçeklerden puanlar ayrı ayrı elde edilmektedir.

Hastalık, Nedenler ve Kontrol Algısı Ölçeklerinde "1 ile 5" arasında seçim yapılabilen 5'li likert kullanılmıştır. "1-Kesinlikle Katılmıyorum" ile "5-Kesinlikle Katılıyorum" şeklindedir. Anketin 8 maddeden oluşan "bulaşıcılık" ve "tehlike" alt başlıklarını kapsayan alt ölçeği de hastalığa yönelik genel algıyı değerlendirmeyi amaçlamıştır.

İkinci alt ölçek olan Nedenler ise hastalığa neden olan unsurları değerlendiren 18 maddeden oluşmaktadır. İnanç, komplo ve çevre olmak üzere alt başlıklardan oluşmaktadır. Komplo başlığı altında, koronavirüsün bir tür komplo motivasyonu ile yaratıldığına yönelik inanç ifadelerinin yer aldığı bir algıyı değerlendirirken çevre alt başlığı ise hastalığın çevresel nedenlere bağlı olarak çıktığına dair bir algıyı ölçmektedir. İnanç alt başlığı ise salgını dini nedenlere dayatma seviyesini belirlemektedir.

Hastalığa yönelik kontrol algısını değerlendiren Kontrol ölçeği, Makro kontrol, kişisel kontrol ve kaçınılmazlık olmak üzere toplamda 13 maddeden meydana gelmektedir. Kontrol alt boyutundan yüksek puan alındığında kontrol algısının iyi olduğunu sonucuna varılır ve bu durum olumlu bir tabloyu göstermektedir. Kaçınılmazlık alt boyutundaki bütün sorular ters kodlama ile

yapılması gerektirmektedir. Hastalıktan kaçınabileceğine dair inancın yüksek olması için bu alt boyuttan yüksek puan alınması gerekmektedir.

Son olarak kaçınma davranışları alt boyutu ise 5'li likert tipi ve toplamda 14 ifadeden oluşmaktadır. "Bu davranışı hiç yapmadım." ve "Bu davranışı çok sık yaptım." şeklinde seçenekler yer almaktadır. Bu ölçek bilişsel kaçınma, ortak alanlardan kaçınma ve kişisel temastan kaçınma şeklinde alt başlıklardan oluşmaktadır.

Ölçek alt başlıklarında bulunan maddelerdeki puanlarının toplanmasıyla elde edilen toplam puanın yine o alt başlıklardaki madde sayısına bölünmesiyle 1-5 arasında bir değer elde edilir. Elde edilen yüksek puanlar tüm ölçekler için o alandaki inancın yüksek olduğunu ifade etmektedir.⁹

Ölçeğin hastalık algısı, nedenler algısı, kontrol algısı ve kaçınma davranışları alt boyutları için sırasıyla Cronbach Alfa değeri; 0,65; 0,84; 0,78; 0,84 olarak belirtilmektedir. Bu çalışmada ise sırasıyla Cronbach Alfa değeri; 0,56; 0,87; 0,64; 0,89'dur.

İstatistiksel Analiz

Verilerin analizinde aritmetik ortalama (\bar{X}), standart sapma (S), yüzde (%), frekans (f) gibi betimleyici istatistikler kullanılmıştır. Verilerin normalliğin sınanması için veri

sayısı 50'nin üzerinde olduğundan Kolmogorov-Smirnov P değeri ve histogram ve olasılık grafikleri dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda, veriler normal dağıldığı için İkili karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır ve çoklu grup karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova) kullanılmıştır. Ölçek ve kişisel bilgi formundan elde edilen verilerin analizi için SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak esas alınmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Covid-19 ile ilgili araştırmalar kapsamında Artvin Çoruh Üniversitesi/ Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan E.17241 No'lu başvuruya 04.08.2021 tarihinde bilimsel araştırma onayı ile E-184579-050.99-17917 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Kullanılan ölçeği yapan araştırmacılardan izin alınmıştır. Araştırmayı destekleyen fon/ kuruluş bulunmamaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, bir yüksek hızlı tren tünel projesinde çalışanları kapsamaktadır. Bu nedenle çalışmadan elde edilen sonuçlar yalnızca araştırma grubuna genellenebilmektedir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 1'de çalışanların demografik özelliklerinin dağılımı verilmiştir ve tablo 1 incelendiğinde çalışanların tamamı (%100) erkektir. Katılımcıların çoğunluğu (%38) 36-45 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Çalışanların çoğunluğunun (%32) ortaöğretim mezunu oldukları ve meslekte çalışma yılı 10 yıl ve üzeri olanlar %51'ini oluşturmaktadır. Çalışanların %74'ünün mesleki yeterlilik belgesine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişkenler		Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	0	0
	Erkek	162	100
	Toplam	162	100
Yaşınız	18-25	12	7,4
	26-35	49	30,2
	36-45	62	38,3
	46-65	39	24,1
	Toplam	162	100

Tablo 1. (Devamı)

Eğitim durumu	Sadece okuma yazma bilen	8	4,9
	İlkokul mezunu	42	25,9
	Ortaöğretim mezunu	52	32,1
	Lise mezunu	40	24,7
	Üniversite mezunu	20	12,3
	Toplam		162
Meslekte çalışma yılı	1 yıldan az	8	4,9
	1-5 yıl arası	38	23,5
	5-10 yıl arası	33	20,4
	10 yıl üzeri	83	51,2
	Toplam		162
Mesleki yeterlilik belgesi	Evet	120	74,1
	Hayır	42	25,9
	Toplam		162

Tablo 2’de çalışanların Covid-19 geçirme durumu ile ilgili özelliklerinin dağılımı verilmiştir. Çalışanların birlikte yaşadığı bireylerden %74’ünün Covid-19’a yakalanmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların %9’u yakınına Covid-19

nedeniyle kaybetmiştir ve çalışanların %80’i hiç Covid-19’a yakalanmamıştır. Çalışanların %93’ü Covid-19 aşısı olduklarını ve bunların %86’sı biontech aşısını oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 2. Covid-19 Geçirme Durumu İle İlgili Özellikleri

Değişkenler		Sayı	%
Birlikte yaşadığınız bireylerden COVID-19 olma	Evet	41	25,3
	Hayır	121	74,7
	Toplam	162	100
Yakınına COVID-19 ile kaybetme	Evet	15	9,3
	Hayır	147	90,7
	Toplam	162	100
COVID-19 tedavisi aldınız mı	Koronavirüse hiç yakalanmadım	130	80,2
	Koronavirüs teması nedeniyle evde izolasyonda kaldım, tedavi almadım	2	1,2
	Koronavirüs ilaç tedavisini hastanede yatarak aldım	9	5,6
	Koronavirüs ilaç tedavisini evde izolasyon altında aldım	21	13
	Toplam	162	100
COVID-19 aşısı oldunuz mu	Evet	151	93,2
	Hayır	11	6,8
	Toplam	162	100
Hangi aşığı oldunuz	Biontech	140	86,4
	Sinovac	11	6,8
	Toplam	162	100

Yapılan t testi sonucuna göre (Tablo 3), kronik hastalığı olan çalışanların Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan ortalamaları ile kronik hastalığı olmayan çalışanların Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p > 0,05$). Kronik hastalığı olan çalışanların Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan ortalamaları ($X =$

3,06), kronik hastalığı olmayan çalışanların Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan ortalamalarından ($X = 2,82$) yüksek olmasına rağmen, istatistiksel olarak aradaki fark anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre kronik hastalığı olan ve olmayan çalışanların puan ortalamaları birbirine yakındır ve Covid-19 salgınına

yönelik algı ve tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 3’de, mesleki yeterlilik belgesi olan çalışanların Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan ortalamaları ile Mesleki yeterlilik belgesi olmayan çalışanların Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p > 0,05$). Mesleki yeterlilik belgesi olan çalışanların Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan

ortalamaları ($X = 2,83$), ile mesleki yeterlilik belgesi olmayan çalışanların Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan ortalamalarından ($X = 2,80$) yüksek olmasına rağmen, istatistiksel olarak aradaki fark anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre mesleki yeterlilik belgesi olan ve olmayan çalışanların puan ortalamaları birbirine yakındır ve Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Kronik Hastalık Ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Varlığının Covid-19 Salgınına Yönelik Algı Ve Tutumlarına Yönelik Puanlarının T Testi Sonuçları

Kronik hastalık	n	\bar{x}	Standart hata (std. error)	p
Evet	6	3,06	0,189	
Hayır	156	2,82	0,355	0,189
Mesleki yeterlilik belgesi				
Evet	120	2,83	0,041	
Hayır	42	2,80	0,066	0,668

Tablo 4 incelendiğinde, pandemi sürecinde koronavirüs tedavisi alma ile Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p > 0,05$). Bu analize göre puan ortalamaları incelendiğinde, koronavirüs teması nedeniyle evde izolasyonda kaldım, tedavi almadım diyen çalışanların puan ortalamaları ($X = 2,73$) en düşük düzeydeyken, koronavirüs ilaç tedavisini hastanede yatarak aldım diyen çalışanların

puan ortalamaları ($X = 2,90$) en yüksek düzeydedir.

Tablo 4 incelendiğinde, Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan ortalamaları ile yaş aralığı arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p > 0,05$). Bu analize göre puan ortalamaları incelendiğinde, 18-25 yaş aralığında olan çalışanların puan ortalamaları ($X = 2,58$) en düşük düzeydeyken, 36-45 yaş aralığında olan çalışanların puan ortalamaları ($X = 2,89$) en yüksek düzeydedir

Tablo 4. Covid-19 Salgınına Yönelik Algı Ve Tutum Puan Ortalamaları İle Pandemi Sürecinde Koronavirüs Tedavisi Alma Durumuna Yaş Aralığına Göre Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Pandemi Sürecinde Koronavirüs Tedavisi Alma	N	\bar{X}	Standart hata (std. error)	p
Koronavirüse hiç yakalanmadım	130	2,82	0,040	
Koronavirüs teması nedeniyle evde izolasyonda kaldım, tedavi almadım	2	2,73	0,071	0,949
Koronavirüs ilaç tedavisini hastanede yatarak aldım	9	2,90	0,075	
Koronavirüs ilaç tedavisini evde izolasyon altında aldım	21	2,81	0,090	
Yaş Aralığı				
18-25	12	2,58	0,138	0,094
26-35	49	2,86	0,062	
36-45	62	2,89	0,048	
46-65	39	2,75	0,082	

Tablo 5 incelendiğinde Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutumları ölçeğinin genel ortalamasının $2,82 \pm 0,44$ olduğu saptanmıştır. Alt boyut ortalamalarının en

düşük $2,24 \pm 0,88$ kaçınma davranışları ve en yüksek $3,41 \pm 0,66$ ile hastalık algısı alt boyutunun olduğu saptanmıştır.

Alt boyutların ölçek maddelerinin ortalamalarına baktığımızda ise en yüksek ortalamanın $3,54 \pm 1,10$ bulaşıcılık boyutu olduğu en düşük ortalamanın $2,01 \pm 1,00$ bilişsel kaçınma olduğu saptanmıştır.

Tablo 5. Ölçek Ve Alt Faktörlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

FAKTÖRLER	\bar{X}	SS
Hastalık Algısı (Genel Algı)	3,41	0,669
Tehlikelilik Boyutu	3,29	0,896
Bulaşıcılık Boyutu	3,54	1,107
Nedenler Algısı	2,70	0,757
Komplo	2,93	1,137
Çevre	2,63	0,955
İnanç	2,52	0,977
Kontrol Algısı	2,94	0,621
Makro kontrol	2,80	1,045
Kişisel kontrol	3,04	1,055
Kaçınılmazlık	2,96	1,059
Kaçınma Davranışları	2,24	0,887
Bilişsel kaçınma	2,01	1,002
Ortak alanlardan kaçınma	2,26	1,103
Kişisel temastan kaçınma	2,76	1,379
Covid-19 Salgınına Yönelik Algı Ve Tutumları Ölçek Geneli	2,82	0,446

Covid-19 virüsü sadece bedensel sağlık problemleri oluşturmakla kalmamış aynı zamanda kişilerde anksiyete, panik ve endişe gibi ruh sağlığı sorunlarına da neden olmuştur. Bu nedenle Covid-19 sadece medikal bir sağlık sorunu olarak değil, aynı zamanda ruhsal yönden de çözülmesi gereken önemli bir durum olarak düşünülmelidir.¹⁶

Covid-19 salgını, bireyin sahip olduğu sosyal ve kültürel özelliklere, sosyoekonomik koşullara, mental durumuna ve kişisel faktörlere bağlı olarak stres ve travmatik etkileri farklılık gösterebilmektedir. Günümüzde insanlık tarihinin seyrini etkileyen Covid-19, insanoğlunun koronavirüs salgını sürecinde gerek barınmasına gerekse beslenme ve güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının zamanında karşılanmamasına, yaşananlara dair yanlış ve eksik bilgilendirilmelerine, sosyal

izolasyon ve karantina sürecinin uzamasına, virüse bağlı oluşan maddi kayıpların meydana gelmesine ve insanların sosyal destek anlamında kendilerini yalnız hissetmeleri gibi yaşanan bu durum, insanların bireysel ve toplumsal yaşam tarzı üzerinde tahribat yaratmaktadır. Yeni tip koronavirüs salgını (Covid-19) semptomlarının gelişmesi veya koronavirüslü pozitif kişilerle temasta bulunulması gibi değişkenler, insanları salgın sürecinde psikolojik açıdan daha riskli duruma getirmektedir.²⁰ Covid-19 salgının siyasal, sosyal, psikolojik ve ekonomik yansımalarıyla birlikte küresel bir travmaya dönüştüğü belirtilmektedir.⁹

Bulaşıcı hastalıklarla ilgili algı ve tutumlar birçok bireysel ve sosyal faktörlerden etkilenmektedir. Bireyin geçmiş deneyimleri, inançları, algıları ve tutumları üzerinde sosyal ve kültürel çevresi etkilidir. Artan kaygı ve korku pandemi dönemlerinde hastalık algısını ve tutumunu değiştirmektedir.²¹

Yapılan bir araştırmada Covid-19 salgının gebeler üzerinde fiziksel sorunların yanında psikolojik sorunlara da neden olduğu ele alınmıştır. Yapılan bu araştırmada ele alınan bu sorunlar; kaygı duyma, korku yaşama, depresyon ve uygusuz kalma gibi çeşitlilik göstermektedir. Ayrıca, gebelerin gebelik esnasında ölüm korkusu yaşamaları ve bebeğini kaybetme kaygısı taşımaları gibi psikolojik kaygı duyma durumları Covid-19 pandemisiyle ilişkilendirilmiştir. Gebeler üzerine yapılan bu araştırmada gebelerin büyük çoğunluğunun yani %86,3'nün salgın süreci ile ilgili kaygı duydukları, yarısından fazlasının yani %62,9'nun gebeliğinin, %66,2'sinin doğumunun etkileneceğini ve %60,2'sinin ise bu süreçte sağlık kontrollerini yerine getirmediği belirtilmektedir. Yapılan başka bir araştırmada Sağlık Okulları Bölümlerinde okuyan üniversite öğrencilerinin Covid-19 salgınına bağlı yaş değişkenlerine göre korku düzeyleri araştırılmış ve 24-26 yaş grubu arasında Covid-19 korku düzeyi daha yüksek bulunmuşken, aynı zamanda Covid-19 testi yaptıranların yaptırmayanlara göre korku seviyesi daha yüksek bulunmuştur. Aynı araştırmada öğrencilerin salgın nedeniyle

hasta olma ve test yaptırma sürecinden geçmeleri nedeniyle kaygı taşıdıkları bu durumda anksiyete düzeylerini artırdığını ve bu nedenle korku yaşadıkları belirtilmektedir.²²

Covid-19 pandemisi ile ilgili yapılan başka bir araştırmaya göre, ABD'deki öğrencilerin %71'nin stres ve kaygı düzeylerinin arttığı belirtilmiştir. Üniversite öğrencilerine yönelik yapılan başka bir çalışmada ise Covid-19 pandemisi'nin depresyon, anksiyete ve stres düzeylerini artırdığı belirtilmiştir (23).

Covid-19 salgını döneminde Çin'de sağlık çalışanları üzerinde salgının psikososyal etkilerini ele alan başka bir araştırmada ise, salgına yakalanan hastalar ile mesleği gereği çalışmakta olan ve yüksek risk altında yaşayan sağlık grubu çalışanlarında; yaşamları üzerinde psikolojik tahribat yapan uykusuzluk, anksiyete ve depresyon gibi faktörler yüksek risk olarak belirlenmiştir. Bu araştırma neticesinde insanların Covid-19 salgını hakkındaki algı ve tutumlarının psikososyal problemleri ile ilişkilendirilmesi tartışılabilir. Anlaşıyor ki Covid-19 salgını gibi beklenilmeyen ve ani olan zamanlarda ortaya çıkan, bireysel ve toplumsal krize neden olan olaylar karşısında insanoğlunun yaklaşımı, davranışı, algı ve tutumları belirleyici olmaktadır.²⁴

Yüksek Hızlı Tren Tünel İnşaatı Projesi çalışanlarının Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutumlarının incelenmesine yönelik yaptığımız araştırmanın tamamını erkek çalışanlar oluşturmaktadır. Çalışanların çoğunluğunun %38'i 36-45 yaş aralığında olup, %32'si ortaöğretim mezunu oldukları ve meslekte çalışma yılı 10 ve üzeri olanların %51'i oluşturmaktadır. Çalışanlardan %25,3'nün birlikte yaşadığı bireylerden Covid-19'a yakalandığını, %13'nün koronavirüs ilaç tedavisini evde izolasyon altında aldığını, %9,3'nün Covid-19 nedeniyle yakınını kaybettiğini, %5,6'sının koronavirüs ilaç tedavisini hastanede yatarak aldığını ve %1,2'sinin ise koronavirüs teması nedeniyle evde izolasyonda kaldığını belirtmiştir. Ayrıca, çalışanların %93,2'sinin Covid-19 aşısı olduğunu, %6,8'nin ise aşı

olmadığını ve %86,4'nün biontech %6,8'nin ise sinovac aşısı olduğunu belirtmiştir.

Dünya çapında Covid-19 aşısı ile ilgili yapılan çalışmalar hızla devam etmekte olup, Dünya'daki ülkeler arasında büyük farklılıklar gözlemlenmektedir. Avrupa ülkeleri ve Kuzey Amerika'da toplam aşılama oranları %54'ü geçerken, Afrika ülkelerinde henüz %5,2 civarındadır. Dünya çapında, ikinci doz aşılar da dahil olmak üzere şu ana kadar yapılan doz sayısı 5,5 milyara yaklaştığı bilinmektedir. Ülkemizde ise Covid-19 çalışmaları kapsamında uygulanan 1.ci, 2.ci ve 3.cü doz aşı miktarı T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Platformuna göre, 6 Eylül 2021 tarihli vaka sayısının 20.962, test sayısının 301.164, vefat sayısının 271 ve iyileşen sayısının 29.327 kişi olduğu bildirilmektedir. Ayrıca, aynı rapora göre, 7 Eylül 2021 tarihli toplam yapılan aşı sayısının 98.855.184 kişi, birinci doz uygulanan kişi sayısının 50.337.549 kişi (%81,08) ve ikinci doz uygulanan kişi sayısı 38.990.509 kişi (%62,80) ve üçüncü doz uygulanan kişi sayısının 9.122.835 kişi olduğu bildirilmektedir.²⁵

Aşı çalışmaları ile ilgili günlük istatistikleri yayınlayan Our World In Data verilerine göre, Dünya'da yaşayan nüfusun yaklaşık üçte biri en az bir doz aşı olmuştur. Aynı verilere göre, Avrupa ve Kuzey Amerika'da her iki kişiden biri aşı olurken, Afrika'da ise bu sayı 100 kişide sadece 5,1'dir. Kıtalara göre yüzdelik aşı yaptırma oranını tam aşılama açısından karşılaştırdığımızda Avrupa çoğunlukla %56,36 ile birinci sırada iken, diğerleri ise sırasıyla Güney Amerika %55,8, Kuzey Amerika %54,2, Asya %45,31, Dünya %40,4, Okyanusya %38 ve Afrika %5,15'i aşılammıştır.²⁶

Yaptığımız bu çalışma ışığında çalışanların, Covid-19 pandemisine yönelik algı ve tutumlarından elde edilen bulgulara göre, koronavirüs salgınına dair verdikleri tepkilerin belirlenmesine olanak sağlaması, çalışanların bireysel ve toplumsal yaşamlarına katkı sağlaması, çalışanların psikolojik durumları ile ilgili alınacak tedbirlerin tespit edilmesi ve koronavirüs salgınına karşı

önleyici ve koruyucu sağlık politikalarının uygulanması açısından önemli görülmektedir.

Araştırmamızda katılımcıların tamamının erkek olması, toplam evren sayısının 230 çalışandan oluşmasına rağmen bunlardan 162 çalışanın gönüllülük esasına göre çalışmaya

katılması, araştırmanın zayıf yönleri arasında sayılabilir. Ancak, Covid-19 salgınına yönelik elde edilen bulgusal algı ve tutum puan ortalamalarının sayısal kanıtlara dayandırılması, araştırmanın güçlü tarafı olduğu ileri sürülebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Yüksek Hızlı Tren Tünel İnşaatı Projesi çalışanlarına yönelik Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutumları incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmaya 162 erkek çalışan gönüllülük esasına göre dahil edilmiştir. Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan ortalamaları ile yaş aralığı arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Elde edilen bulgulara göre kronik hastalığı olan ve olmayan çalışanların puan ortalamalarının birbirine yakın olması, Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir. Yine elde edilen bulgulara göre mesleki yeterlilik belgesi olan ve olmayan çalışanların puan ortalamalarının birbirine yakın olması, Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir. Yapılan analize göre pandemi sürecinde koronavirüs tedavisi alma ile Covid-19 salgınına yönelik algı ve tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir.

Araştırma sonucunda yüksek hızlı tren tünel inşaatı projesi çalışanlarının Covid-19'a karşı oluşturdukları algı ve tutumlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çalışanların Covid-19 salgınına yönelik algı ve

tutumlarının farkındalığının yükseltilmesine yönelik olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü tarafından eğitimlerin artırılması ve bu doğrultuda düzenlemeler ile projeler yürütülmesi önerilmektedir.

Literatürde, Covid-19 algı ve tutumları değerlendiren çalışmaların kısıtlılığı dikkate alındığında benzer çalışmaların farklı meslek gruplarında tekrarlanmasına, müdahale çalışmaları ile yapılan Covid-19 algı ve tutum değerlendirme etkisini ortaya koyan çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Bu çalışmaya sadece erkeklerin katılmış olması kadınların da çalışmaya dahil edileceği başka çalışmaların yapılmasını öngörmektedir.

Araştırmamız çalışanların koronavirüs salgını hakkında algı ve tutumları ile ilgili mevcut durumlarını tespitiye yönelik bir çalışma olup, sürecin ilerleyen dönemlerinde Covid-19 pandemisinin Dünya çapında tamamen ortadan kalmasına yetecek bir bağışıklığa kavuşmasını, ciddi hastalık ve ölüme neden olma yeteneğini ve kalıcı etkisini kaybedeceği ummaktadır.

KAYNAKLAR

1. Arpacıoğlu, M.S, Baltacı Z. ve Ünübol B. (2021). COVID-19 pandemisinde sağlık çalışanlarında tükenmişlik, covid korkusu, depresyon, mesleki doyum düzeyleri ve ilişkili faktörler. Cukurova Med J, 46(1), 88-100.
2. Oğuz, İ. (2021). Pandemi kliniklerinde çalışan hemşirelerin Covid-19 korkusu ve algılanan Covid-19 riski ile standart önlemlere uyumu arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
3. Cucinotta, D. and Vanelli, M. (2020). Who declares Covid-19 a pandemic. Acta Biomed, 91, 157-60.
4. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. 2019-nCoV Hastalığı, Sağlık Çalışanları Rehberi (Bilim Kurulu Çalışması). 2-3.
5. Carrasco-Hernandez, R. Jacome, R. Vidal, L. and Leon, P. (2017). Are rna viruses candidate agents for the next global pandemic? A Review. IJAR J, 58(3), 343-358.
6. Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 Pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi, (1), 62-79.
7. İşsever, H. İşsever, T. ve Öztan, G. (2020). COVID-19 epidemiyolojisi. Sağlık Bilimlerinde İleri Araştırmalar Dergisi, 3(1), 1-10. doi: 10.26650/JARHS2020-S1-0001.
8. Soylu, Ö.B. (2020). Türkiye ekonomisinde Covid-19'un sektörel etkileri. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(5), 169-185. ISSN:2148-9963.

9. Artan, T. Karaman, M. Atak, I. ve Cebeci, F. (2020). Covid-19 salgınının yönelik algı ve tutumları değerlendirme ölçeği'nin değerlendirilmesi. Sosyal Çalışma Dergisi, 4(2), 2587-2595.
10. Kara, E. (2020). Covid-19 pandemisi: işgücü üzerindeki etkileri ve istihdam tedbirleri. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(5), 269-282.
11. Akça, M. ve Tepe Küçüköğlü, M. (2020). Covid-19 ve iş yaşamına etkileri: evden çalışma. Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives, 8 (1), 71-81
12. Duman, E. ve Etiler, N. (2013). İnşaat sektörü ve işçi sağlığı. Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, 13(48), 1-10.
13. Avcı, M. ve Selçuk, E. (2020). Türkiye'de inşaat projelerinde çalışanların işçi sağlığı ve güvenliği hakkındaki tutumlarının değerlendirilmesi. Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 3(1), 139-158.
14. Karataş, Z. (2020). COVID-19 pandemisinin toplumsal etkileri, değişim ve güçlenme. Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 4(1), 3-15.
15. Rubin, G.J. Potts, H.W.W. and Michie, S. (2010). The impact of communications about swine flu (influenza A H1N1v) on public responses to the outbreak: results from 36 national telephone surveys in the UK. Health Technol Assess, 14(34), 183-266.
16. Aşkın, R. Bozkurt, Y. ve Zeybek, Z. (2020). COVID-19 pandemisi: psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(37), 304-318.
17. Wu, P. Fang, Y. Guan, Z. Fan, B. Kong, J. Yao, Z. Liu, X. Fuller, J.C. Susser, E. Lu, J. and Hoven, W.C. (2009). The psychological impact of the SARS epidemic on hospital employees in China: exposure, risk perception, and altruistic acceptance of risk. Can J Psychiatry, 54(5), 302-311.
18. Sim, K. Chan, Y.H. Chong, P.N. Chua, H.C. and Soon, S.W. (2010). Psychosocial and coping responses within the community health care setting towards a national outbreak of an infectious disease. J Psychosom Res, 68(2), 195-202.
19. Chen, S. ve Bonanno, G.A. (2020). Psychological adjustment during the global outbreak of Covid-19: a resilience perspective. Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, And Policy, 12 (1), 51-54.
20. Kaya, B. (2020). Pandeminin ruh sağlığına etkileri. Klinik Psikiyatri Dergisi, 23, 123-124. doi:10.5505/kpd.2020.64325
21. Geniş, B. Gürhan, N. Ve Koç, M. (2020). Development of perception and attitude scales related with Covid-19 pandemia. Pearson Journal of Social Sciences and Humanities, 5(7), 314-315.
22. Özcan, H. Elkoca, A. ve Yiğitbaş, Ç. (2020). Covid-19 Pandemisine bağlı gebelerde kaygı durumu. Online International Conference of COVID-19 (CONCOVID), Tam Metin Bildiriler Kitabı-Sağlık Bilimleri. İstanbul, 95-104.
23. Son, C. Hegde, S. Smith, A. Wang, X. and Sasangohar, F. (2020). Effects of COVID-19 on college students' mental health in the United States: Interview survey study. J Med Internet Res, 22(9), e21279. doi: 10.2196/21279.
24. Zhang, W.R. Wang, K. Yin, L. and ark. (2020). Mental health and psychosocial problems of medical health workers during the COVID-19 epidemic in China. Psychother Psychosom, 89(4), 242-250. doi: 10.1159/000507639.
25. T.C. Sağlık Bakanlığı Covid-19 Bilgilendirme Platformu 2021. Erişim adresi: <https://covid19asi.saglik.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 08 Eylül 2021.
26. Euronews. 2021. Erişim adresi: <https://tr.euronews.com/2021/06/22/hangi-ulkede-kac-kisiye-Covid-19-as-s-yap-ld>. Erişim Tarihi: 08 Eylül 2021.